

MONITORING VAN DE NIEUWE OMKADERING BASISONDERWIJS

SCHOOLJAAR 2012-2013 tem 2019-2020

I. Inleiding

Op 1 september 2012 startte het nieuwe omkaderingssysteem in het gewoon basisonderwijs.

Sinds dan bestaat de basisomkadering in het gewoon basisonderwijs uit de lestijden volgens de schalen, de additionele lestijden volgens de schalen (om de leerling/leerkrachtratio tot 18,5 te beperken) en de SES-lestijden, op basis van de socio-economische leerlingenkenmerken (opleiding van de moeder, thuistaal en studietoelage).

In het decreet basisonderwijs is in artikel 137 het volgende voorzien m.b.t. de monitoring van het nieuwe omkaderingssysteem:

“Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming voert jaarlijks een monitoring uit van de bepalingen in deze sectie. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de evolutie van de verschillende componenten van de basisomkadering. De resultaten van deze monitoring worden aan de Regering bezorgd.”

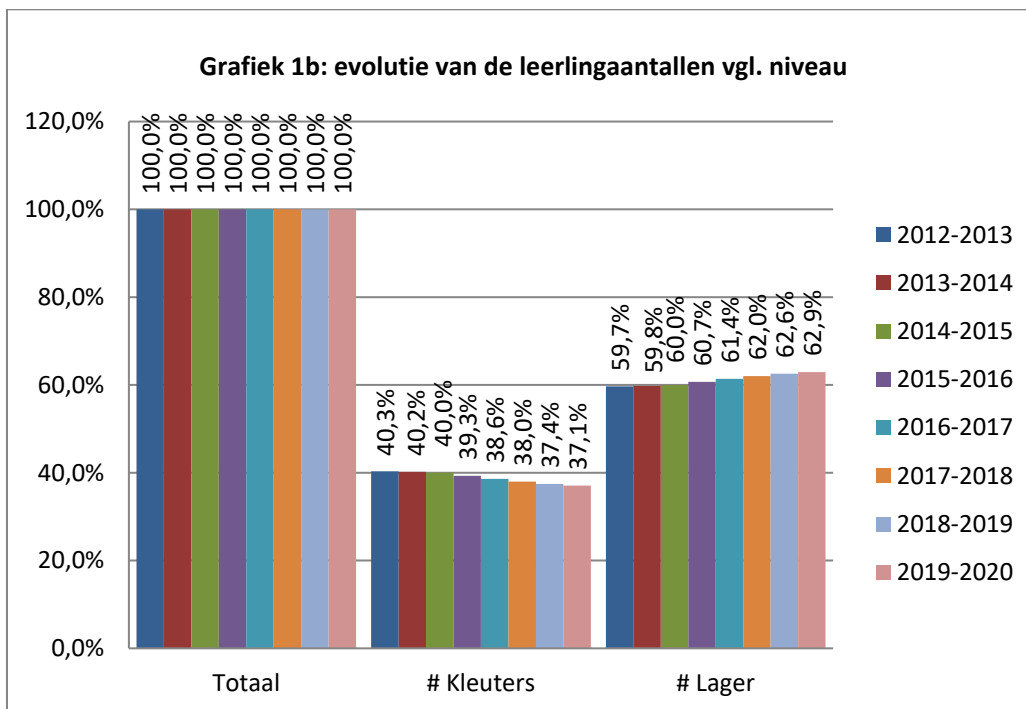
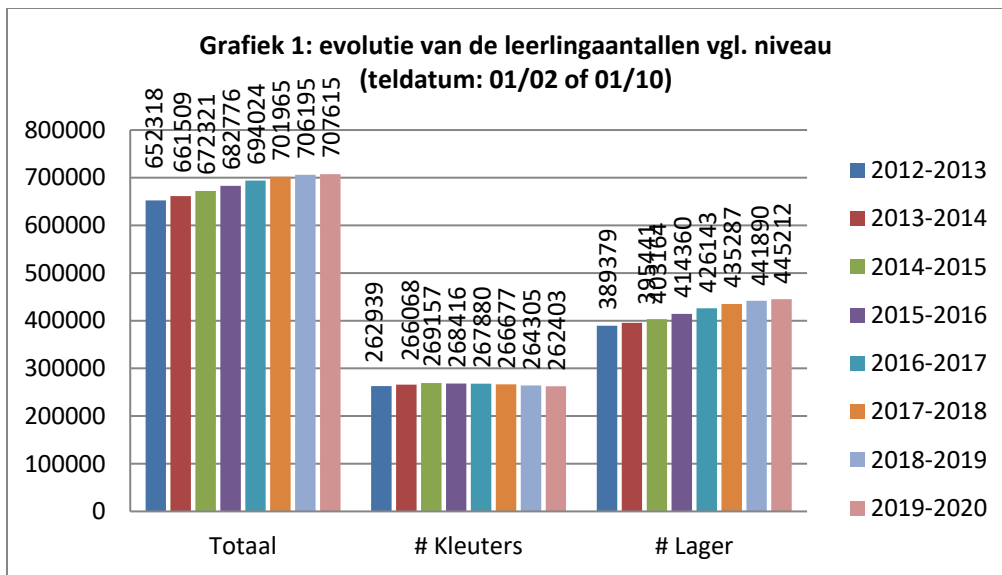
II. Analyses

In het eerste deel geven we kort de leerlingenaantallen weer en enkele voorname kenmerken (aantikken op ‘opleiding moeder’, ‘thuistaal’ en ‘schooltoelage’; soort van gemeente). In een tweede deel bespreken we de componenten van de basisomkadering.

1. Leerlingen/Scholen

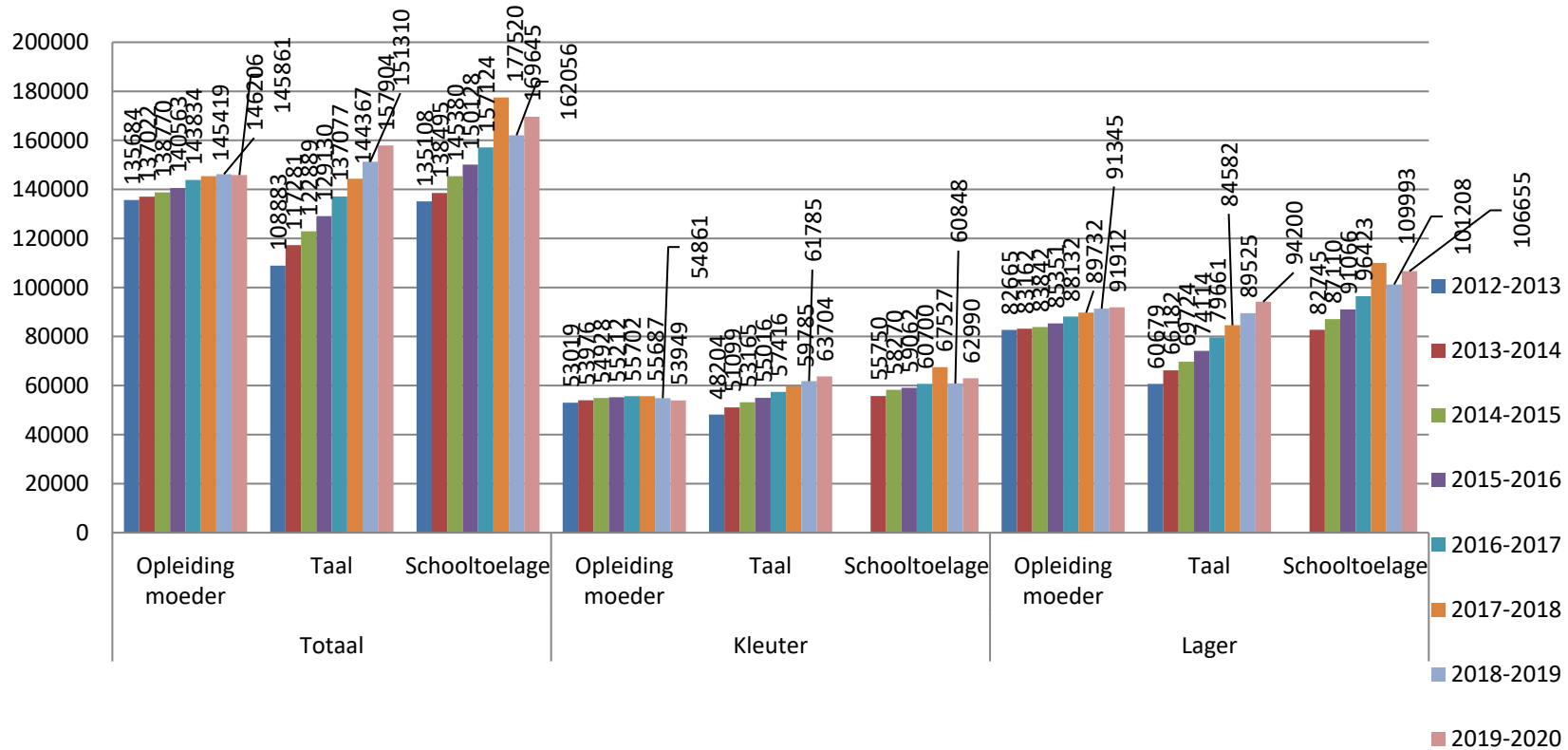
De gehanteerde teldatum van de leerlingenaantallen is deze die gehanteerd wordt voor de berekening van de omkaderingsmiddelen. Voor scholen in herstructurering of programmatie is dit de eerste schooldag van oktober voor de andere scholen is dat de eerste schooldag van februari.

Uit onderstaande grafieken (1(b) & 2(b)) blijkt vooreerst dat er in de periode 2012 – 2019 een goede 55.000 leerlingen zijn bijgekomen in het gewoon basisonderwijs (+ 7,8%). 63% van de leerlingen in het basisonderwijs behoren tot het lager onderwijs. Deze verhouding is in de periode 2012 – 2019 lichtjes gestegen. Voor het vijfde jaar op rij zien we een lichte **daling** van het aantal **kleuters** (van 2,6% tov 2014 of -6754) terwijl het aantal leerlingen in het **lager** onderwijs, in dezelfde periode, nog **stijgt** met 9,4% (of +42.048).

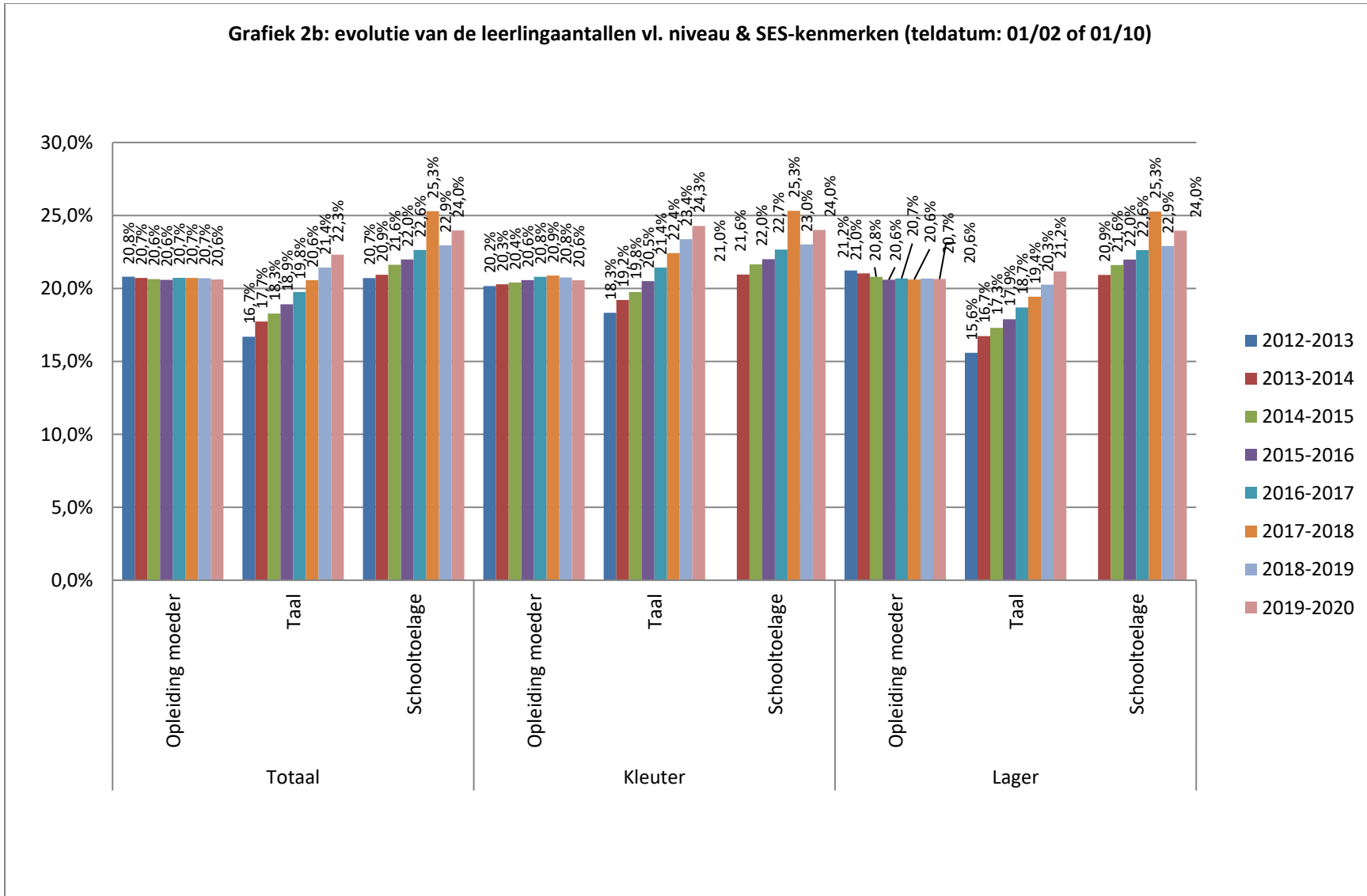

Het aantal en aandeel aantekkers op ‘**opleiding moeder**’ is overheen de jaren het meest stabiel gebleven van de drie leerlingenkenmerken. Het aandeel schommelt de afgelopen 8 jaar rond de 20%. Sinds 2013 is ‘**schooltoelage**’ ipv ‘opleiding moeder’ het leerlingenkenmerk met het hoogste aantal/aandeel aantekkers. Het aandeel aantekkers op **schooltoelage** is in het schooljaar 2012 tov 2019 licht gestegen (nl. van 20,7% naar 24%).ⁱ De kleuters tikken in het schooljaar 2012 relatief iets meer aan op ‘**thuisstaal**’ (18,3%) dan de leerlingen in het lager onderwijs (15,6%). In het schooljaar 2019 stijgt deze indicator met een kleine 6% tegenover 2012 (+ 6% in het kleuter en + 5,6% in het lager).

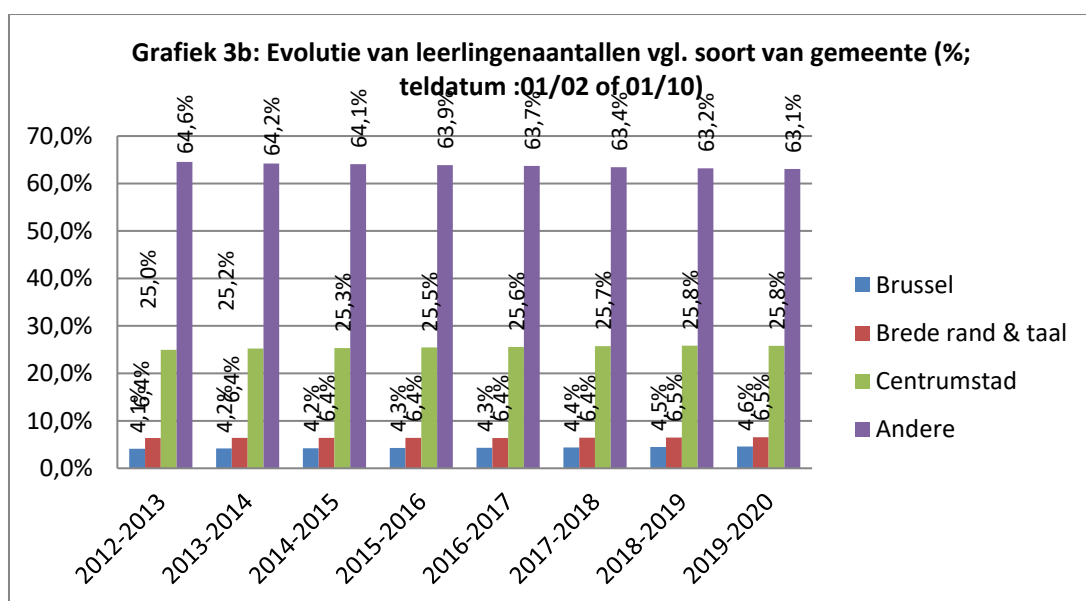
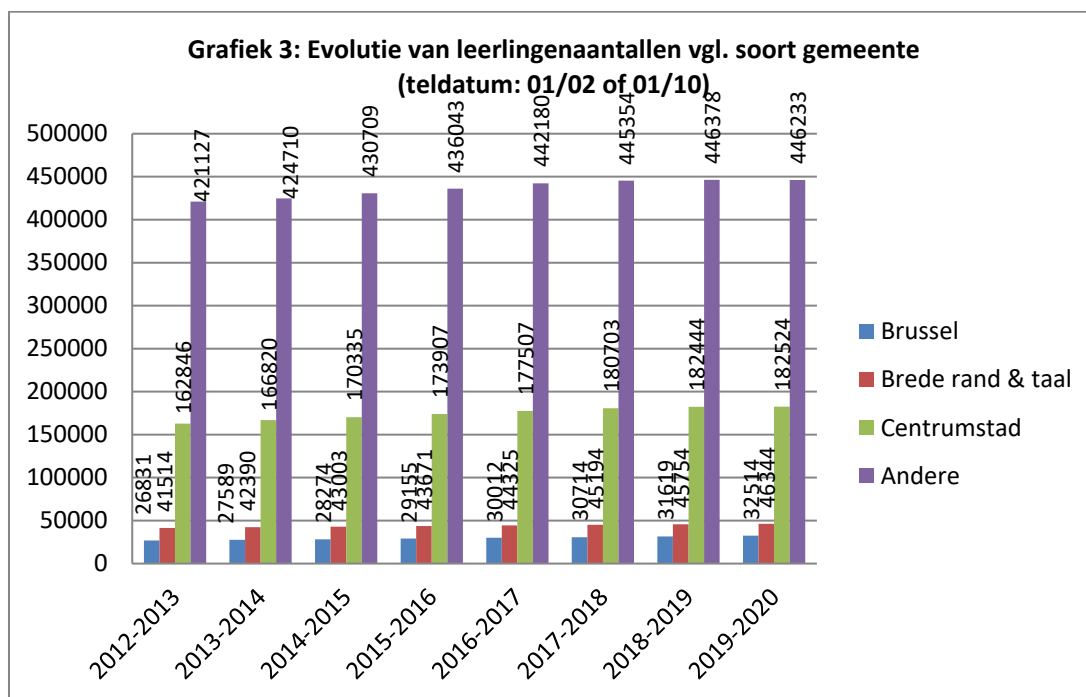
Grafiek 2: evolutie van de leerlingaantallen vgl. niveau & SES-kenmerken (teldatum: 01/02 of 01/10)

Grafiek 2b: evolutie van de leerlingaantallen vl. niveau & SES-kenmerken (teldatum: 01/02 of 01/10)

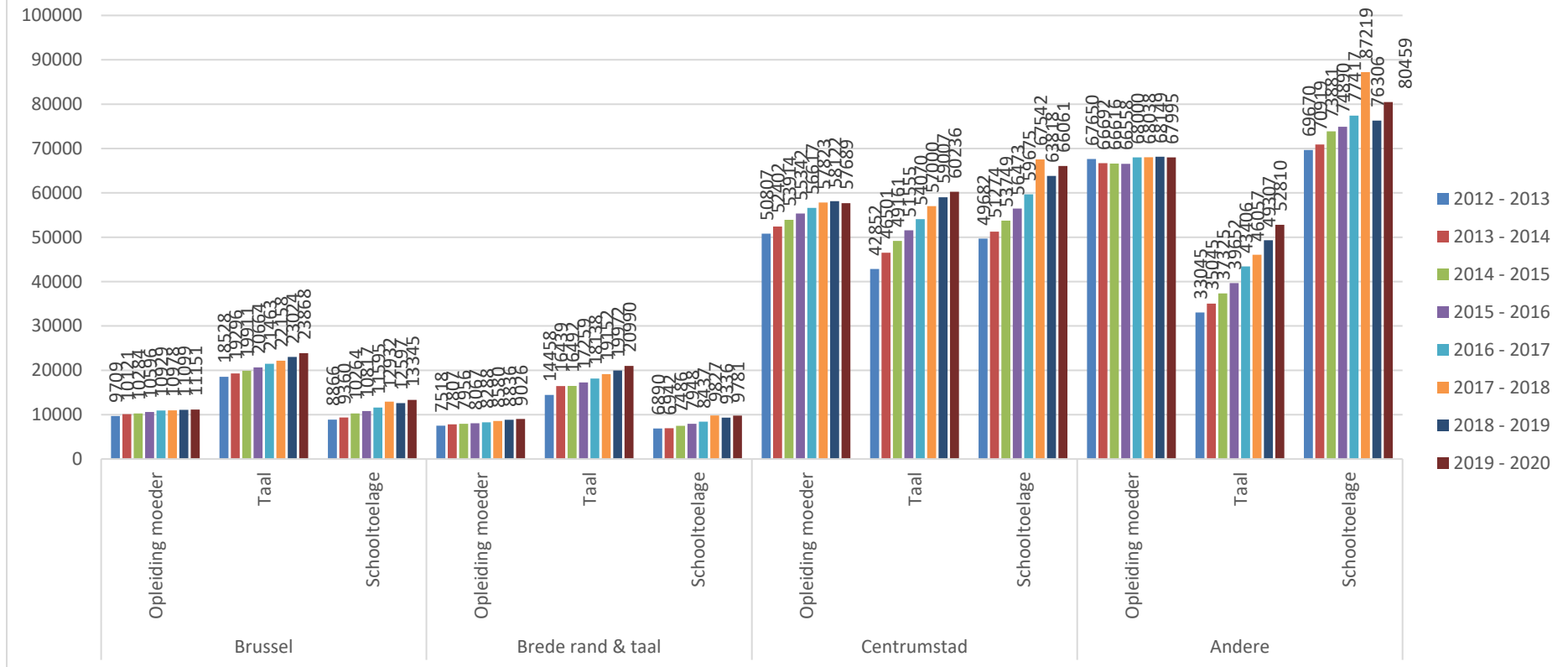

Uit grafiek 3b blijkt dat voor de schooljaren 2012 tem 2019, het gros van de leerlingen (63%) school loopt in eerder **landelijke gemeentes**. Dit % daalt lichtjes overheen de jaren. Ongeveer 4,5% van de leerlingen gaan naar school in één van de 19 Brusselse gemeentes. Jaarlijks stijgt dit lichtjes met 0,1%. Het % leerlingen die school lopen in één van de 25 fusiegemeentes van de Brede rand & taalgemeentes blijft al 7 jaar gelijk (nl. 6,5%). Ook het % leerlingen die school lopen in één van de 13 centrumsteden blijft rond de 26%.ⁱⁱ

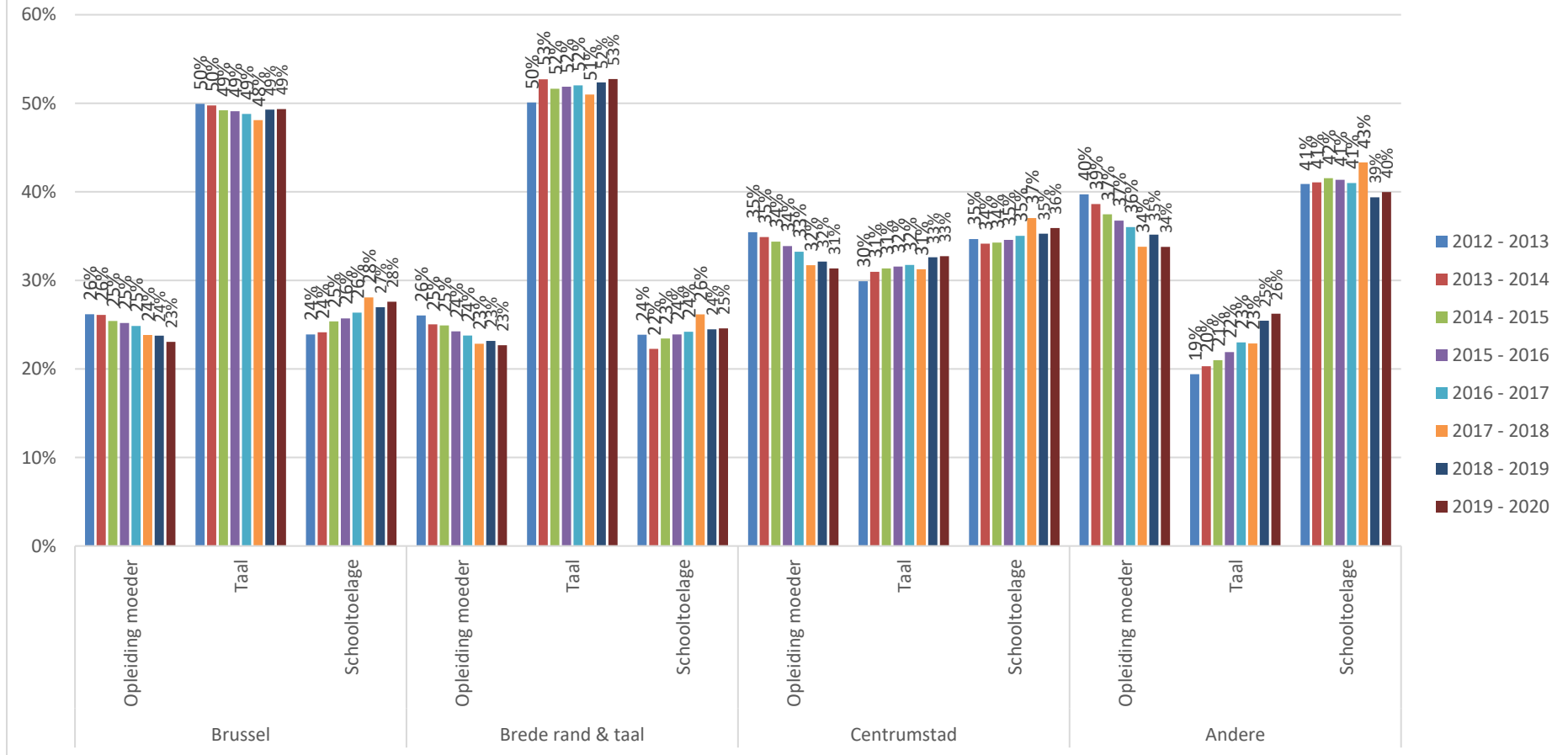

Uit grafiek 3c en 3d blijkt dat de verhouding van de **leerlingenkenmerken** sterk verschilt naargelang het soort van gemeente waar de school zich bevindt. In **Brussel** en de **Brusselse- en Brede Rand & Taalgemeentes** is het leerlingenkenmerk ‘**thuis taal**’ veruit het belangrijkste en dit zowel in absolute als in relatieve termen. In de categorie van ‘**andere gemeentes**’ zien we, nagenoeg ononderbroken sinds 2012, de grootste relatieve stijging (van 19% in 2012 naar 26% in 2019). In de 13 **centrumsteden** en de ‘andere gemeentes’ is het belangrijkste leerlingenkenmerk de ‘**schooltoelage**’; gevolgd door het ‘**opleidingsniveau van de moeder**’. Voor dit laatste kenmerk stellen we, in relatieve termen, de laatste jaren een licht dalende trend vast die stopt vanaf 2018.

Grafiek 3c: evolutie van de leerlingaantallen vgl soort van gemeente & SES kenmerken (teldatum: 01/02/ of 01/10)

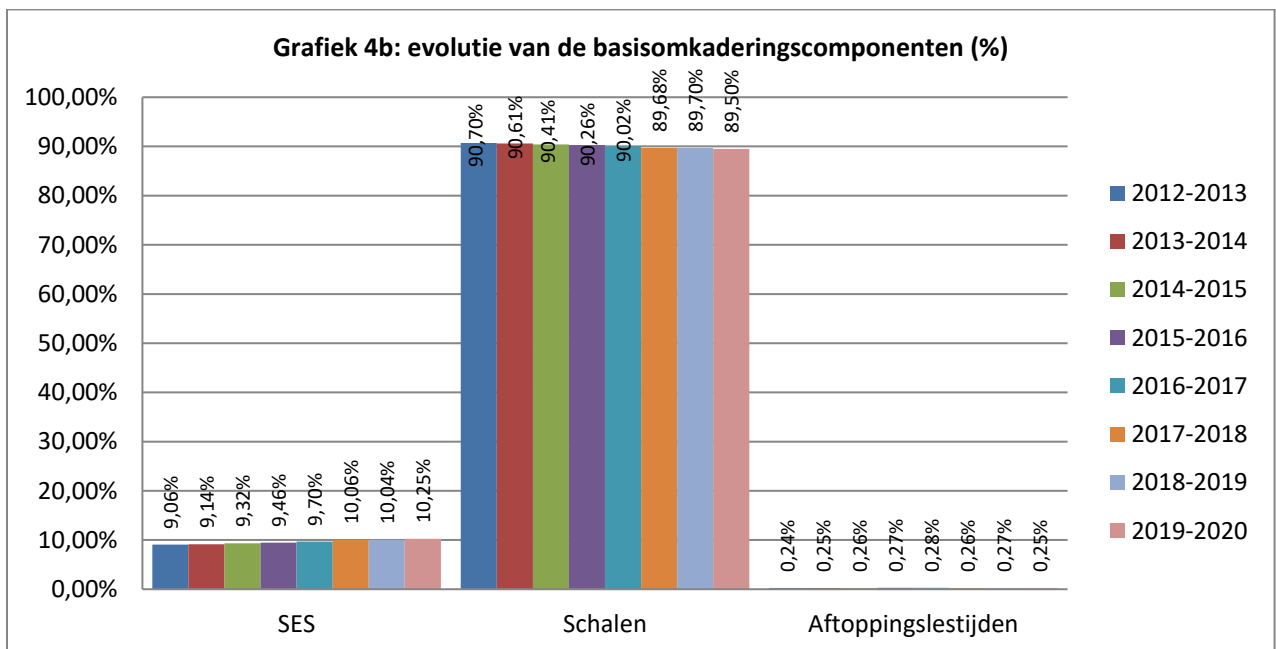
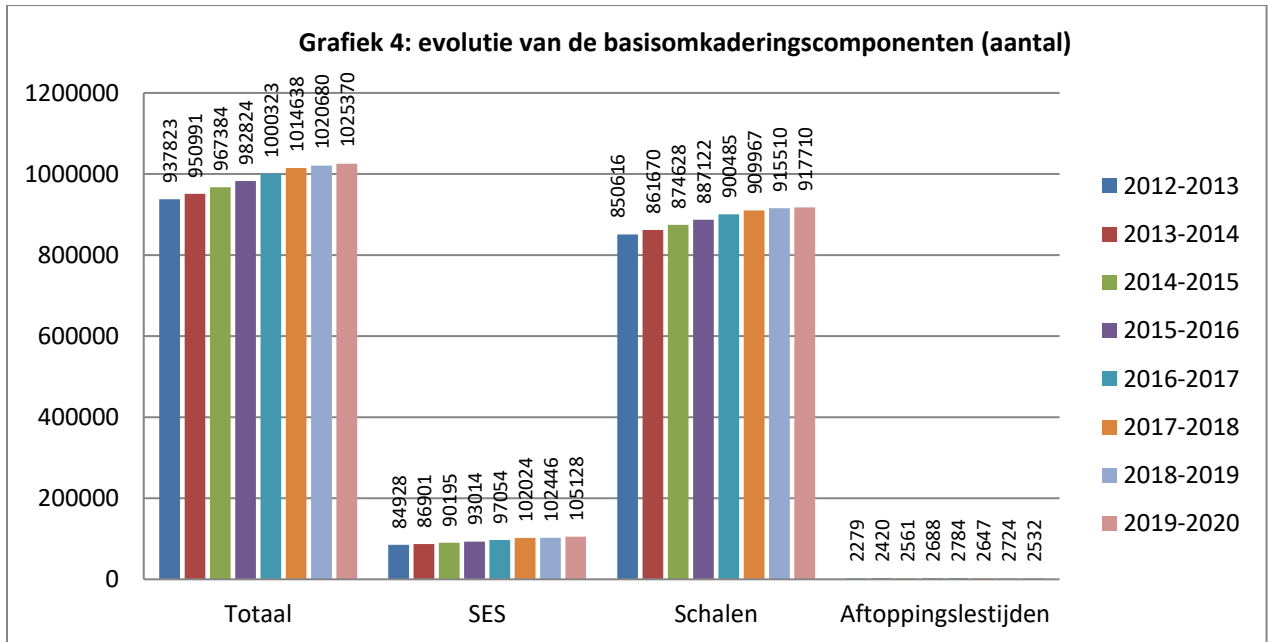

Grafiek 3d: evolutie van de leerlingenaantallen vgl SES kenmerken vgl soort van gemeente (teldatum: 01/02 of 01/10)

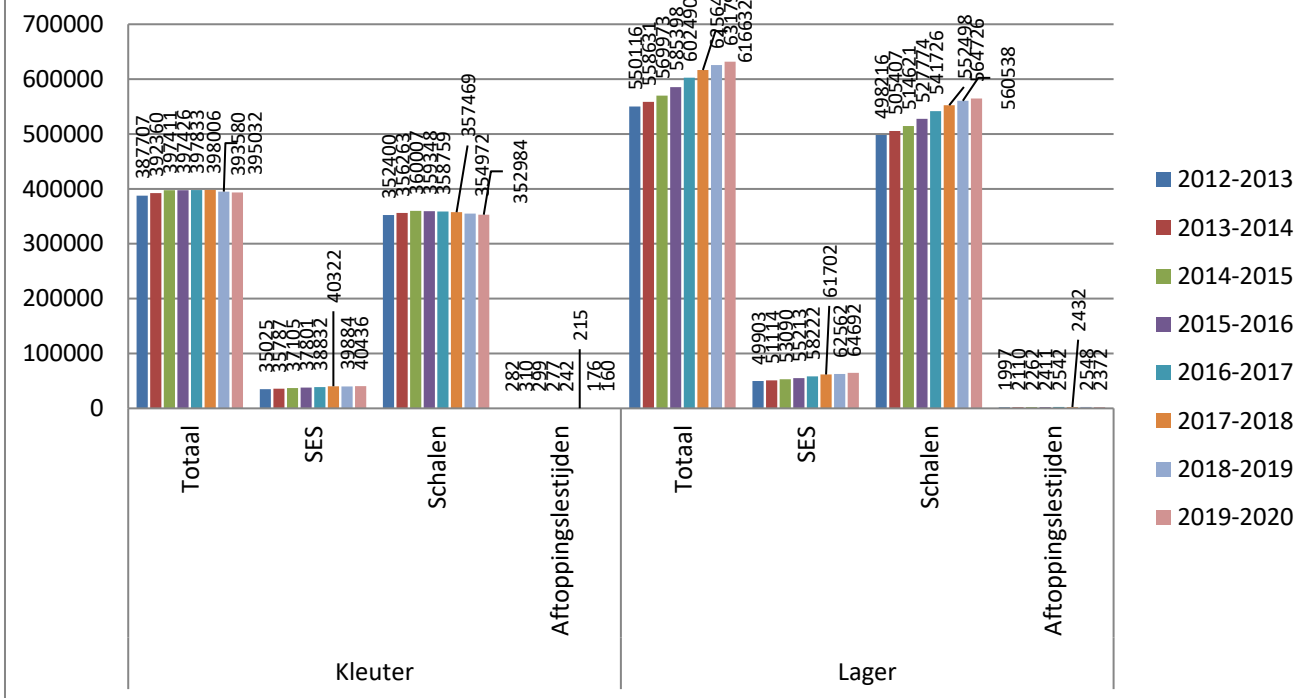

2. Basisomkadering

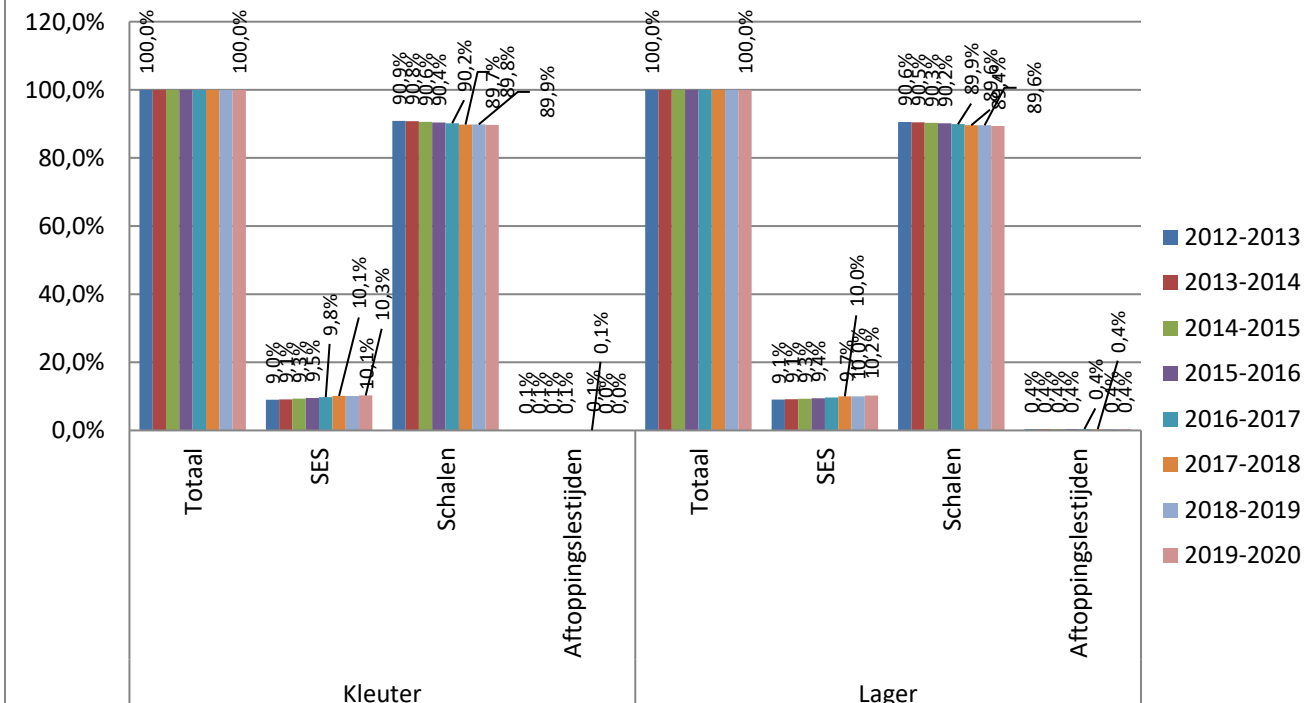
Het gros van de basisomkadering bestaat uit lestijden volgens de schalen (90,7% in 2012, 89,5% in 2019) gevolgd door SES-lestijden (9% in 2012, 10,2% in 2019) en een restfractie bestaande uit de aftoppingslestijden (0,24% in 2012 en 0,25% in 2019). Deze verhouding blijft nagenoeg gelijk ongeacht het niveau (cfr. grafiek 4 & 5).

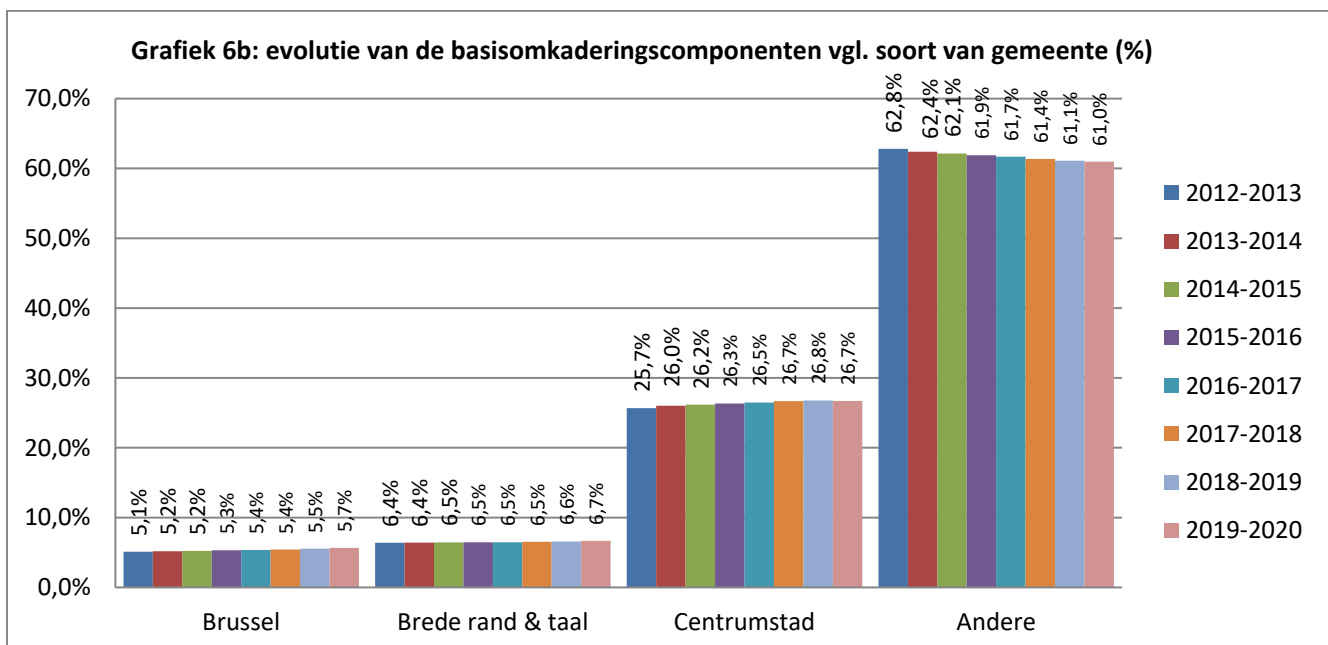
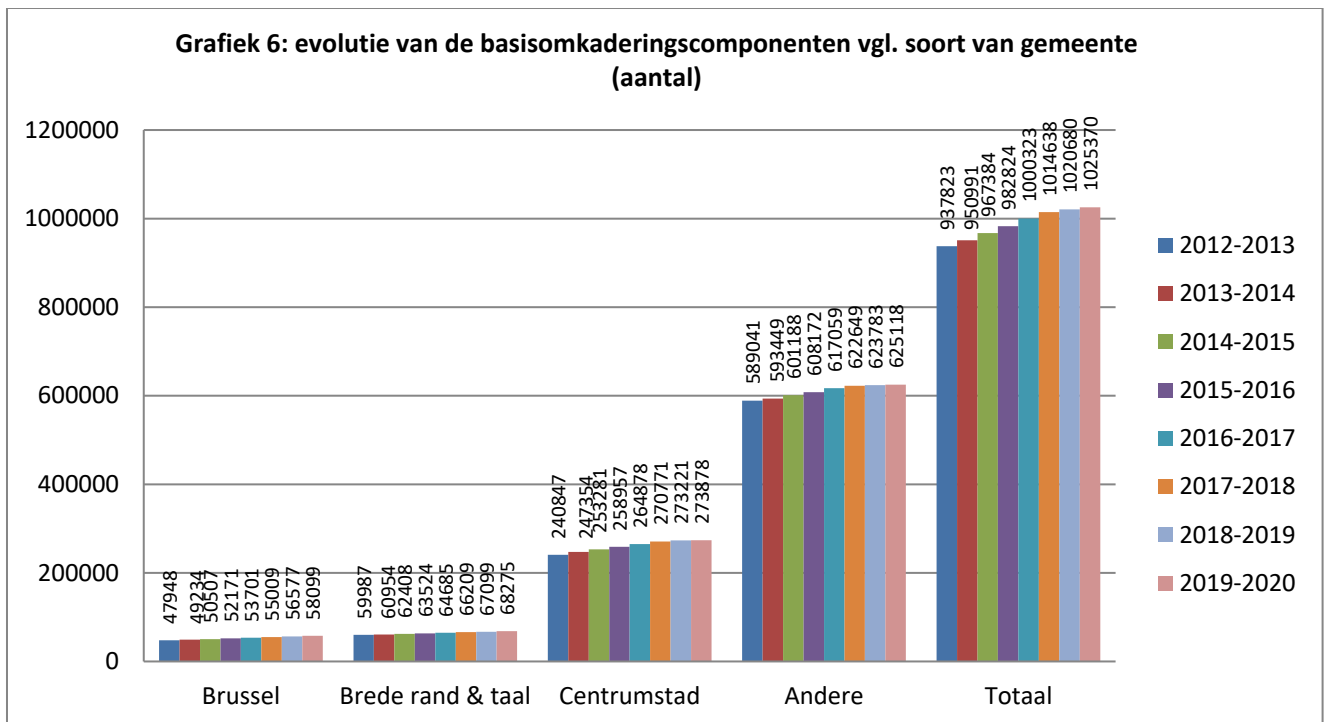

Grafiek 5: evolutie van de basismkaderingscomponenten vgl. niveau (aantal)

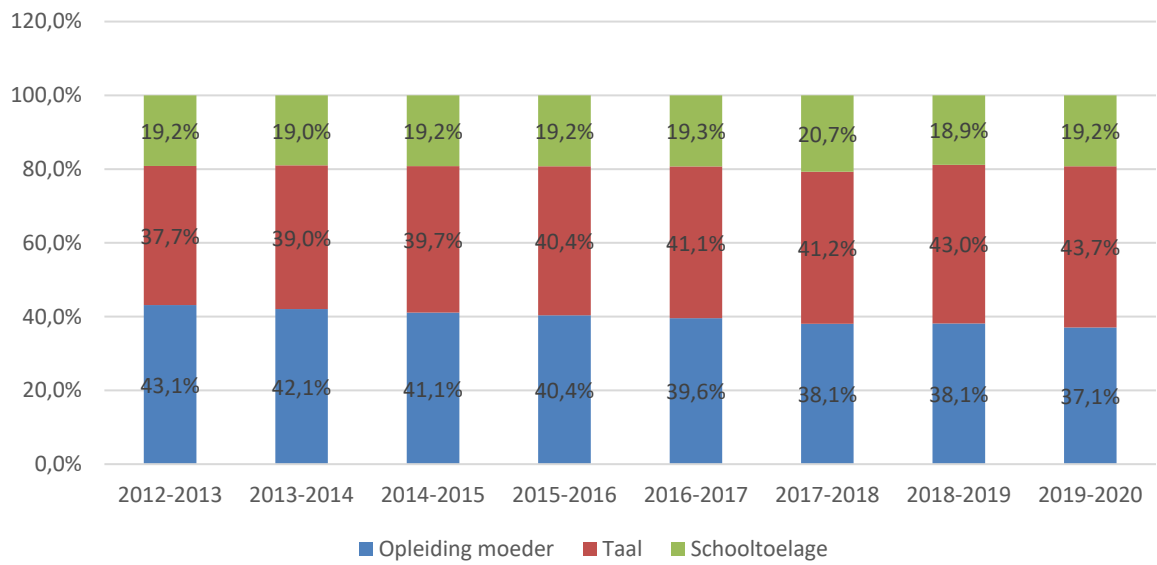
Grafiek 5b: evolutie van de basismkaderingscomponenten vgl. niveau (%)

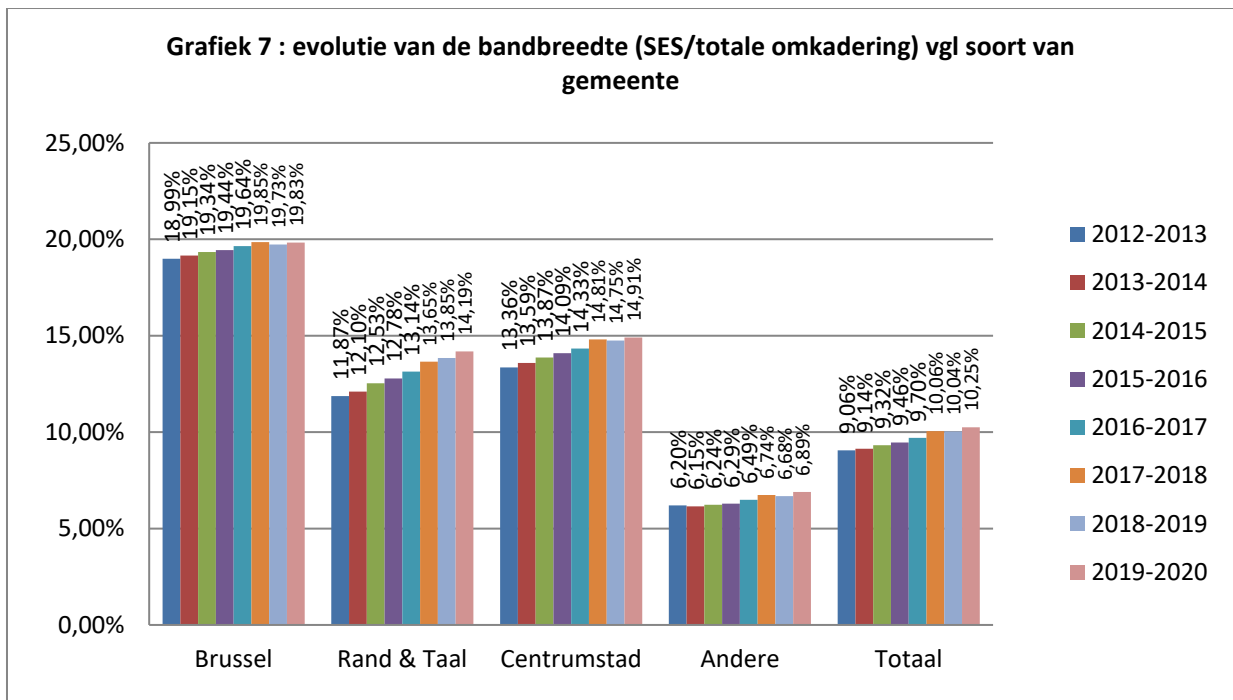

Het nieuwe omkaderingssysteem werkt volgens een nieuwe verdeling over de leerlingenkenmerken. We zien over de jaren vooral het leerlingenkenmerk ‘thuis taal’ aan belang winnen, terwijl het aandeel van het kenmerk ‘opleiding moeder’ daalt. Zo daalde ook het aandeel SES-omkaderingsmiddelen voor ‘opleiding moeder’ van 43,1% in 2012 naar 37,1% in 2019 (cfr. grafiek 6c).ⁱⁱⁱ

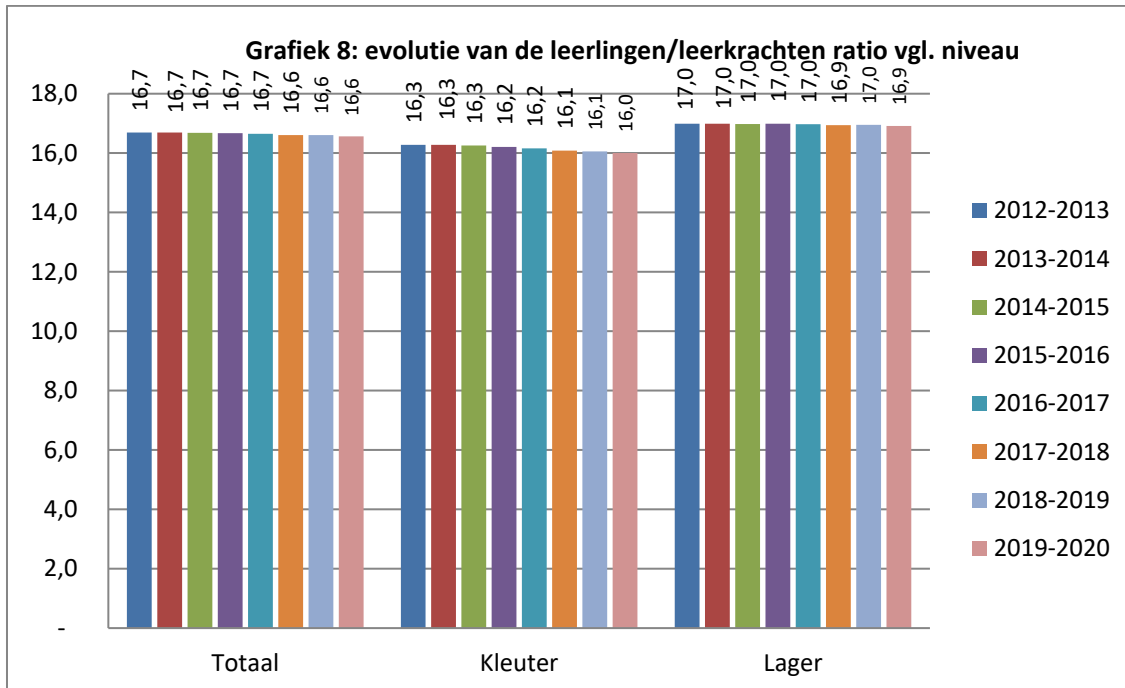
Grafiek 6c: Evolutie van de SES-verhouding (%)

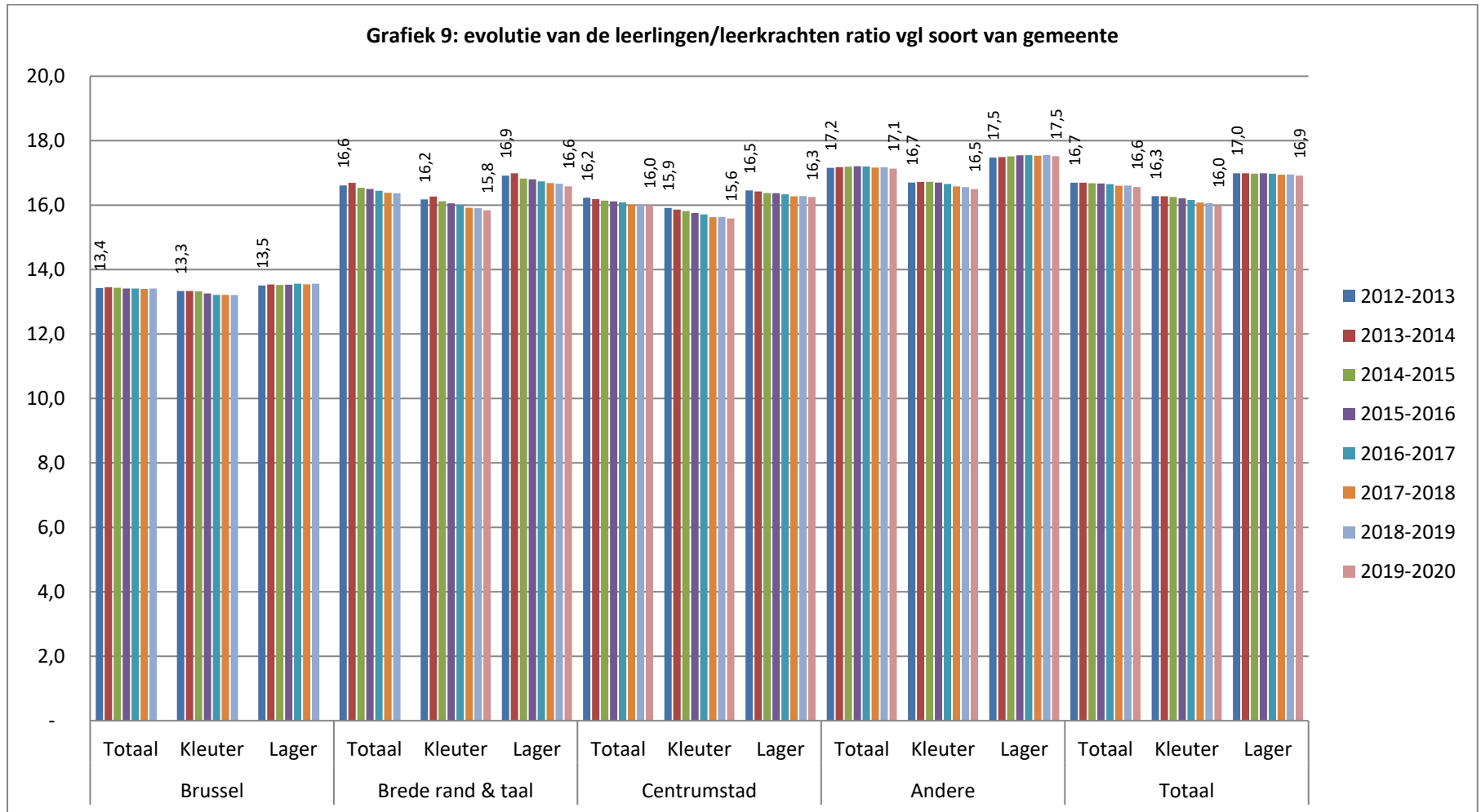
De **bandbreedte** (de verhouding tss. SES en de totale basisomkadering) bedraagt in 2012 9% en 10,2% in 2019. Deze is relatief het hoogst in Brussel en het laagst in niet-stedelijke gebieden (cfr. grafiek 7). De bandbreedte stijgt lichtjes, maar wel onafgebroken in de periode 2012-2019.

De **leerling/leerkracht ratio** wordt berekend door het aantal leerlingen op de teldag van de school te delen door het aantal toegekende lestijden en daarna dit resultaat te vermenigvuldigen met 24 (aangezien er 24 lestijden nodig zijn om één voltijdse leerkracht aan te werven). De leerling/leerkracht ratio is lager in het kleuter- dan in het lager onderwijs (cfr. grafiek 8). De laagste leerling/leerkracht ratio vinden we in Brussel (cfr. grafiek 9). Tussen de verschillende schooljaren is er in deze geen evolutie waar te nemen.

Grafiek 9: evolutie van de leerlingen/leerkrachten ratio vgl soort van gemeente

ⁱ Voor de berekening van de basisomkadering in de betrokken schooljaren wordt nog het leerlinkenmerken schooltoelage gehanteerd. In 2017 zien we eerder een forse stijging tov het jaar ervoor (+2,7%). De verdere automatisatie van de aanvraagprocedure verkleint wellicht de 'non-take-up'. Voor schooltoelage wordt er gewerkt met een percentage op schoolniveau uit het recents beschikbare schooljaar dat toegepast wordt op het aantal leerlingen van elk niveau, kleuter en lager, op de teldag.

ⁱⁱ Brede rand en taal = de rand- en taalgrensgemeenten en de gemeenten die grenzen aan de randgemeenten en / of grenzen aan de gemeenten van het Brussels hoofdstedelijk gewest. Dit zijn de volgende fusiegemeentes: Asse, Bever, Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Grimbergen, Herstappe, Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Meise, Merchtem, Mesen, Overijse, Ronse, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Spiere-Helkijn, Tervuren, Voeren, Vilvoorde, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Zaventem.

ⁱⁱⁱ Mbt de verhouding tussen enerzijds 'leerlingenkenmerk' en anderzijds 'omkadering wordt deze niet enkel veroorzaakt door stijging of daling van dat kenmerk maar ook door feit dat er voor elk kenmerk ander aantal lestijden gegeven wordt.